

A MAGYAR FIATALOK RÉSZVÉTELI MINTÁZATAI A 21. SZÁZAD ÚJ KIHÍVÁSAINAK TÜKRÉBEN

PARTICIPATION PATTERNS OF HUNGARIAN YOUTH IN THE LIGHT OF THE NEW CHALLENGES OF THE 21ST CENTURY

Oross Dániel¹, Szabó Andrea², Papházi Viktor³

¹PhD, tudományos főmunkatárs, osztályvezető, HUN-REN Társadalomtudományi Kutatóközpont
Politikatudományi Intézet, Budapest
Oross.daniel@tk.hu

²PhD, habil., igazgató, HUN-REN Társadalomtudományi Kutatóközpont Politikatudományi Intézet, Budapest
adjunktus, Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Budapest
Szabo.Andrea@tk.hu

³tudományos segédmunkatárs, HUN-REN Társadalomtudományi Kutatóközpont Politikatudományi Intézet, Budapest
Paphazi.viktor@tk.hu

ÖSSZEFOGLALÁS

Az alábbi tanulmány célja, hogy különböző dimenziók mentén megvizsgálja a magyar fiatalok aktív és passzív rétegeit abból a szempontból, hogy a digitalizációból eredő technikai fejlődés mennyiben növelte politikai részvételüket. Tanulmányunkban figyelembe vesszük a nappali tagozaton felsőoktatási képzésben részt vevő hallgatókat vizsgáló Aktív Fiatalok Magyarországon kutatássorozat részvételt vizsgáló tanulmányait (Szabó–Oross, 2012; Oross–Szabó, 2017). Ezek a vizsgálatok több részvételi modell segítségével jelezték, hogy a hallgatói aktivitás kulcsa az ún. közvetlen részvétel: ha valaki involválódik valamilyen közvetlen participációs formában, minden más részvételi dimenzióban (hagyományos és online) is sokkal könnyebben és nagyobb intenzitással fog részt venni. A virtuális tér ráadásul nem hozta el a részvétel demokratizálódását sem. Az alábbi tanulmány a Magyar Ifjúság Kutatás 2016 és 2020 eredményeit veti össze. Az eredmények alapján a magyar ifjúság többsége számára a választási részvétel a politikai participáció leginkább elfogadott típusa, az online részvétel ehhez képest kevésbé gyakori, és még csökkent is 2016-ról 2020-ra. A fiatalság legaktívabb rétegét az iskolázottabb és politikailag felülszocializált 15–29 évesek adják.

ABSTRACT

The aim of the following study is to examine the active and passive layers of Hungarian youth along several dimensions, in terms of the extent to which technological developments resulting from digitalization have increased their political participation. In our study, we take into account the participation studies of the Aktív Fiatalok Magyarországon (Active Youth in Hungary) research series, which examined full-time students in higher education (Szabó–Oross, 2012;

Oross–Szabó, 2017). Using different models of participation, these studies showed that the key to student activity is direct participation: if someone is involved in some direct form of participation, they will participate more easily and intensively in all other dimensions of participation (traditional and online). Moreover, virtual space has not democratized participation. The following study compares the results of the Magyar Ifjúság Kutatás (Hungarian Youth Survey) in 2016 and 2020. The results show that for the majority of Hungarian youth, electoral participation is the most accepted form of political participation, while online participation is less common and even decreased from 2016 to 2020. The most active segment of youth is the more educated and politically over-socialized 15–29 year olds.

Kulcsszavak: fiatalok, választások, tüntetés, részvétel, demokrácia

Keywords: youth, elections, protest, participation, democracy

BEVEZETÉS

Az alábbi tanulmány a magyar fiatalok politikai részvételét vizsgálja, és azt a sztereotípiát kívánja cáfolni vagy megerősíteni, hogy az ifjúsági társadalom teljesen passzív, nem vesz részt a közéleti döntésekben. A politikai részvétel olyan tevékenységek széles körét foglalja magában, amelyeken keresztül az emberek kifejtik politikai véleményüket, és megpróbálnak részt venni az életüket befolyásoló döntésekben. A részvétel különböző formáit tekintve választási, *offline* és *online* részvételi főtípusokat különböztetünk meg. Ezen belül az előbbi esetben hagyományos – politikai intézményrendszerhez, aktorokhoz, hagyományos szervezetekhez kötődő – aktivitásokról, valamint közvetlen, személyes bevonódást és személyes elkötelezettséget igénylő politikai részvételről beszélhetünk (Szabó–Oross, 2012, 69.), amely megkülönböztetés összhangban áll a nemzetközi elméleti és empirikus kutatások eredményeivel (Theocharis–van Deth, 2017, 106–107.).

Korábbi hazai kutatások jelezték, hogy ha valaki involválódik valamilyen közvetlen, erős személyes elköteleződést kívánó expresszív részvételi formában, minden más politikai részvételi dimenzióban (hagyományos, azaz pártokhoz és intézményekhez kötődő és online) is sokkal könnyebben és nagyobb intenzitással fog részt venni (Szabó–Oross, 2019), és kitűnt az is, hogy az offline részvétel két formája közül a hagyományos participáció fokozatosan háttérbe szorul a választási és közvetlen részvétel növekedése mellett.

Az online, interneten történő politikai részvétel kapcsán fontos kérdés, hogy az mennyiben jelent valós alternatívát például az ifjúsági társadalom meghatározó rétege, a nappali tagozatos hallgatók számára. Jennifer Oser és szerzőtársai (2013) alapján az Aktív Fiatalok kutatássorozat rámutatott, hogy az online tér nem jelen-

tett új demokratizálódási lehetőséget a teljes hallgatói közösség számára, hanem elsősorban a politika iránt érdeklődők és a demokrácia magyarországi működésével elégedetlenek körében nagyobb az online aktivitás esélye (Oross–Szabó, 2020). Mindamellet a nemzetközi kutatási eredményekhez képest (Hustinx et al., 2012) a magyar hallgatók körében sokkal nagyobb a részt nem vevők klasztere, a magyar nappali tagozatos hallgatók passzivitása kiemelkedő szintű.

Az offline és online részvétel terén mutatkozó különbség vizsgálata a fiatalok digitális világba történő betagozódásának kérdése szempontjából is releváns, figyelembe véve, hogy bár a magyarországi nagymintás ifjúságkutatások korábbi hullámainak (2008, 2012, 2016) tapasztalatai alapján a hozzáférés és a használat tekintetében nagyjából megfeleződött a kimaradók aránya, ez az arány így is másfélszer akkora, mint a szubjektív megítélésük alapján szegények aránya (Székely, 2017). Amellett, hogy a digitális világból való kimaradás hátrányok halmozódásával jár együtt (Kollányi–Székely, 2006), a Covid-világjárvány primer kataklizmája új megvilágításba helyezi a digitális részvétel fontosságát, annak aszteroidahatása (Déri–Szabó, 2021) egyúttal megalapozhatja egy globális történelmi generáció létrejöttét.

A fiatalok politikai aktivitásának és beállítódásainak okait vizsgálva Kmetty Zoltán és Szabó Andrea (2021) komplex SEM- (strukturális egyenlőségek modellje) modellek segítségével bizonyították, hogy a pártpreferencia elsősorban szocializációs hatások eredője. A szociális tanuláson keresztül a család hatása a fiatal politikai preferenciájára meghatározó, valamint közvetlen és közvetett szocializációs hatása fiatal felnőtt korban sem szűnik meg.

A fenti eredmények ugyanakkor többségükben a magyar nappali tagozatos egyetemisták körében készített kutatásokból származnak. Érdemes a témát szélesebben, a teljes, 15–29 éves ifjúsági korosztályra kiterjeszteni, és megvizsgálni, hogy az offline–online részvétel vonatkozásában milyen alapvető tendenciák írhatók le.

KUTATÁSI KÉRDÉSEK ÉS ADATBÁZISOK

Tanulmányunkban azt feltételezzük, hogy az online részvétel önálló, a többitől eltérő részvételi formaként definiálható a magyar fiatalok körében. Ehhez kapcsolódóan három kérdés érdemel figyelmet:

1. Mik az online és offline részvétel jellegzetességei a magyar fiatalok körében?
2. Igazolható-e az, hogy a fiatalok politikai részvétele egyre nagyobb mértékben az online térbe helyeződik át, s vajon mindez a hagyományos, offline részvételi formák rovására történik-e?
3. Melyek a politikában aktív fiatalok legfontosabb demográfiai jellemzői?

Tanulmányunkban a nagymintás ifjúságkutatás-sorozat 2016-ban és 2020-ban készült két hullámának adatfelvételeit elemezzük. A kutatások több olyan kérdést is tartalmaznak, amelyek az offline és az online részvétel különböző formáiba való bevonódás gyakoriságát vizsgálták.

Az elemzés során bemutatjuk a legfontosabb alaptendenciákat, és összehasonlítjuk a két vizsgálati év (2016 és 2020) közötti elmozdulásokat is.

POLITIKAI RÉSZVÉTEL A MAGYAR FIATALOK KÖRÉBEN

A magyar fiatalok körében a választási részvétel tűnik a leginkább elfogadott részvételi típusnak (lásd *1. táblázat*). Akár 2016-ot, akár 2020-at vizsgáljuk, szából nagyjából huszonöt fiatal állítása szerint biztosan részt venne egy most esedékes parlamenti választáson, a tizennyolc évesek és idősebbek körében pedig ez az arány közelíti a 30 százalékot. Ha ehhez hozzávesszük a valószínű szavazókat, akkor egyértelműen bizonyítható, hogy az ifjúsági társadalom kétharmada potenciálisan involválódhat az országgyűlési választásokon. Önmagában ez az adat azt jelzi, hogy a fiatalok politikai értelemben nem tekinthetők teljesen passzívoknak, a bevonásuk azonban jóval bizonytalanabb, mint a felnőtt társadalom más csoportjaié. Ezt a részvételi arányt külön-külön egyetlen offline vagy online participáció sem tudja megközelíteni. A politikai részvétel offline és online típusai közül ugyanakkor az online formák gyakoribbak, 10–17 százalékos aránnyal. A legtöbb fiatal közéleti kérdésekkel kapcsolatban lájkol vagy véleményez/hozzászól. Az offline részvétel típusai közül a politikusokkal való kapcsolat a legnépszerűbb a maga 8 százalékával.

Összevetve a Magyar Ifjúság Kutatás 2016-os és 2020-as adatfelvételeit, a választási részvétel tekintetében elsősorban a szavazástól biztosan elzárkózók arányának csökkenése a szembeűnő. Az offline politikai részvételi formák esetében is történt a magyar fiatalok körében egy kisebb átlagos emelkedés, annak ellenére, hogy a döntő többség semmilyen offline formában nem vett részt (2016-ban 88 százalék, 2020-ban 83 százalék). A részvételi kedv leginkább a helyi vagy országos politikussal történő kapcsolatba lépés esetén, valamint a civil szervezetnek vagy pártnak történő pénzadományozás és a politikai nyilatkozatok, petíciók aláírása terén növekedett, és elsősorban azok körében, akik két–három részvételi formából is kivették a részüket.

Bár az online politikai participációs formák összességében népszerűbbek a fiatalok körében – és ez 2016-ról 2020-ra nem is változott meg –, viszont e téren már egy egyértelműbb átlagos csökkenésről beszélhetünk, különösen a három vagy annál több részvételi formát választók körében (23-ról 8 százalékra). Ezzel együtt 70-ről 78 százalékra emelkedett azok aránya, akik semmilyen online formában nem vettek részt. A résztvevők körében legnépszerűbbnek a közéleti (politikai)

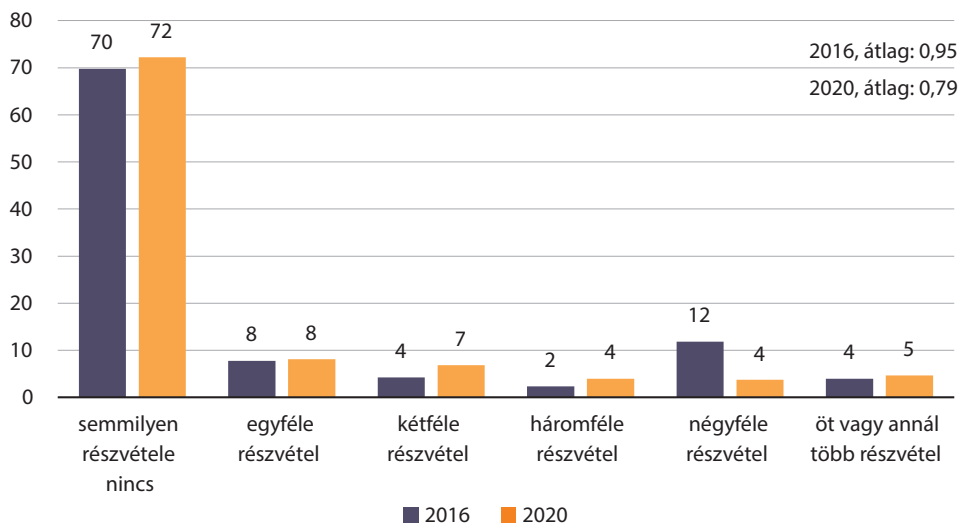
1. táblázat. A politikai részvétel különböző dimenziói a magyar 15–29 évesek körében

Különböző tevékenységeket soroltunk fel. Kérjük, mondja meg, hogy részt vett-e már ilyen tevékenységben!	2016 (%)	2020 (%)	Változás (%)
Választási részvétel			
Biztosan igen	24	26	+2
Valószínűleg igen	41	43	+2
Valószínűleg nem	11	15	+4
Biztosan nem	24	16	-8
Offline formák			
Politikai nyilatkozatok, kezdeményezések, petíciók aláírása hagyományos vagy internetes formában	2	6	+4
Aláírások gyűjtése	6	6	0
Bejelentett demonstráció, tüntetés, utcai felvonulás	2	5	+3
Kapcsolatba lépett helyi vagy országos politikussal, illetve önkormányzati vagy országgyűlési képviselővel	3	8	+5
Szándékosan nem vásárolt, bojkottált bizonyos árucikket, elkerült üzletláncot	3	5	+2
Pénzt adományozott civil szervezetnek vagy pártnak (nem az adó 1 + 1%-a)	3	7	+4
Átlag 0–6-féle offline formában, ahol 0 = semmiben sem vett részt, 6 = mindenben részt vett	0,189	0,365	+0,176
Semmilyen offline részvétele nincs	88	83	-5
1-féle formában vett részt	8	7	-1
2-3-féle formában vett részt	3	8	+5
4 vagy annál többféle offline részvétele van	1	2	+1
Online formák			
Közéleti (politikai) kérdésekkel kapcsolatos kérdésekben lájkolni?	26	17	-9
Közéleti (politikai) kérdésekkel kapcsolatos kérdésekben szavazni?	24	10	-14
Közéleti (politikai) kérdésekkel kapcsolatos hírhez/véleményhez hozzászólni?	25	12	-13
Közéleti (politikai) kérdésekben hírt/véleményt megosztani/ vitát kezdeményezni?	23	10	-13
Átlag 0–4-féle online formában, ahol 0 = semmiben sem vett részt, 4 = mindenben részt vett	0,982	0,491	-0,491
Semmilyen online részvétele nincs	70	78	+8
1-féle formában vett részt	4	8	+4
2-féle formában vett részt	3	6	+3
3 vagy annál többféle online részvétele van	23	8	-15

Forrás: Magyar Ifjúság Kutatás 2016 és 2020 (N = 2000)

kérdésekben való lájkolás számított mindkét vizsgált évben, ami arra enged következtetni, hogy az online participáció tekintetében a fiatalok többsége a legkevésbé nyílt véleménynyilvánítást követelő formát részesíti előnyben. Az online részvétel első ránézésre sem mindenható a magyar fiatalok magatartása alapján.

Összehasonlítva az összesített (online és offline) politikai részvétel változását a tekintetben, hogy a megkérdezett fiatalok hány participációs formában vettek részt, kevés helyen láthatunk kiugró különbségeket a két vizsgált év között (lásd *1. ábra*). Látványosabb eltérés azok körében figyelhető meg, akiknek négyféle részvételük van – esetükben csökkent a részvétel aránya és a részvételi átlag 2020-ra a 2016-os szinthez képest.

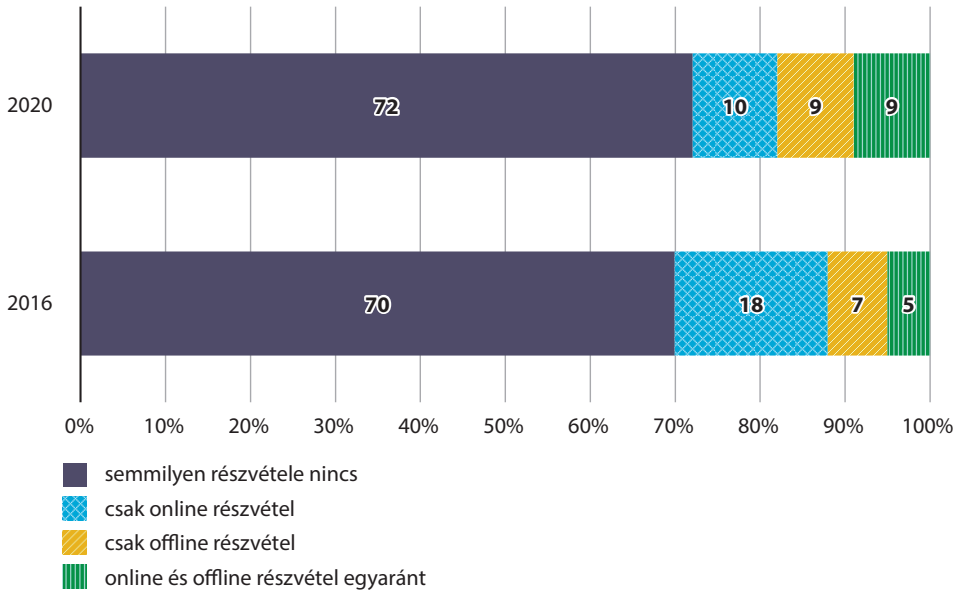

1. ábra. Online és offline politikai részvétel változása, 2016 és 2020 (0–10-ig terjedő index megoszlása, %)

Forrás: Magyar Ifjúság Kutatás 2016 és 2020 (N = 2000)

A részvétel típusai tekintetében ugyanakkor szembetűnő, hogy 2020-ra 8 százalékkal esett a csak online részvétellel rendelkezők aránya, illetve a csak offline, valamint online és offline résztvevők megoszlásával gyakorlatilag kiegyenlítetté vált, a politikai participációtól teljesen elzárkózók százalékos aránya pedig szinte változatlan maradt (*2. ábra*). Mindez nem erősíti meg azon feltételezést, miszerint az online részvétel a magyar fiatalok körében egyre nagyobb teret nyer az offline participációs formákkal szemben, hiszen szinte megegyező arányban választják vagy egyik, vagy másik formát, vagy mindkettőből kiveszik a részüket. Nem igazolható ebből következően az sem, hogy az online politikai részvétel az offline formák rovására növekedhetne. Mindez a koronavírus-járvány

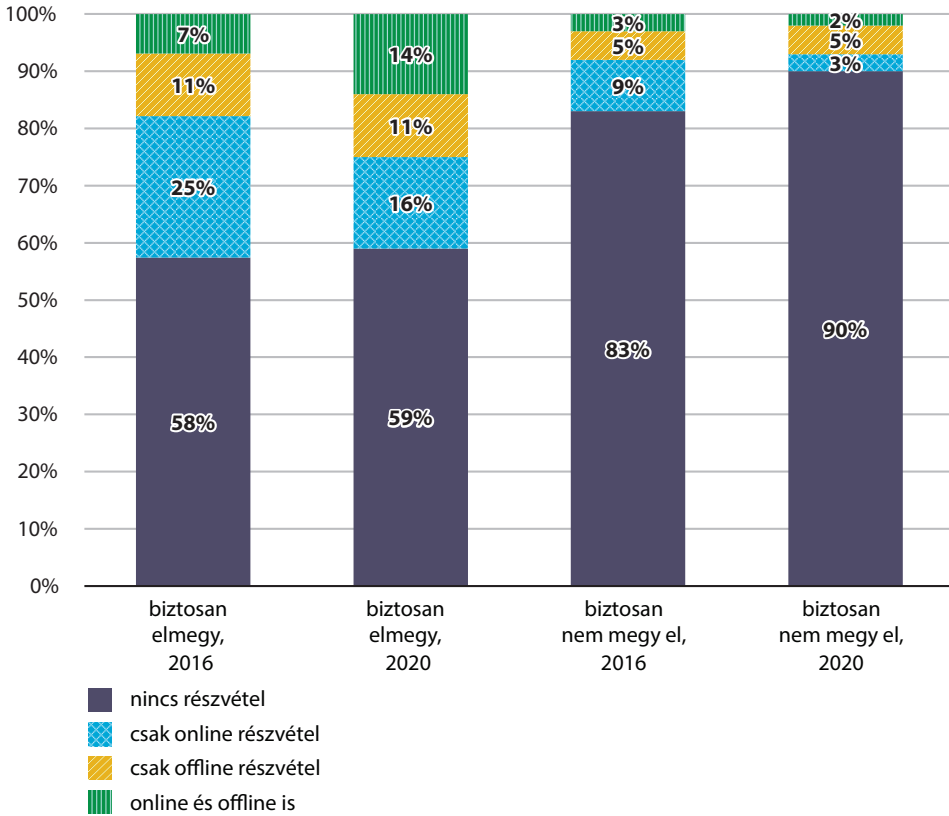
korai, 2020-as adatfelvétel szempontjából is releváns szakaszát tekintetbe véve is érdekes – bár a járványhoz kapcsolódó korlátozások a személyes részvételi módokat hatósági szinten is visszaszorították, ez nem járt az internetes formák megnövekedésével.

2. ábra. Politikai részvétel típusai, 2016 és 2020 (%)

Forrás: Magyar Ifjúság Kutatás 2016 és 2020 (N = 2000)

Az online és offline részvételi formák választási részvétellel való összefüggését vizsgálva (3. ábra) pedig egyértelműen látható, hogy a szavazástól állításuk szerint biztosan távolmaradó fiatalok jóval kisebb arányban aktivizálódnak bármilyen más politikai részvételi formában is, sőt, 2016-ról 2020-ra még csökkent is e fiatalok aránya, elsődlegesen az online participáció körökben történt visszaszorulásának következtében. A biztos szavazók esetében is többségben vannak a semmilyen részvétellel nem rendelkező fiatalok, arányuk a két vizsgált évben szinte változatlan maradt, a más participációs formában is aktívak körében ugyanakkor 2020-ra e csoportban is kiegyenlítettebbé vált a csak online, csak offline és a mindkét formában részt vevők megoszlása. Így ez esetben is megfigyelhető, hogy a kizárólag online résztvevők arányának csökkenése az online és offline formákat is választók arányának növekedésével járt együtt, ami arra utal, hogy az internetes politikai participációban aktívak egy része vált nyitottá az offline részvételre ahelyett, hogy az online részvétel vonzotta volna el a biztos szavazó fiatalok e csoportját a személyes politikai részvételtől.

3. ábra. A választási részvételi hajlandóság és a politikai részvétel együtt járása, %

Forrás: Magyar Ifjúság Kutatás 2016 és 2020 (N = 2000)

A különböző politikai részvételi módok sajátosságainak tárgyalását követően további fontos kérdés, hogy e participációs formák milyen összefüggésben állnak a fiatalok politikai és társadalmi jellemzőivel, hiszen így tárható fel, hogy a magyar ifjúság mely csoportjai inkább aktívak és melyek inkább passzívak a politikában. E kérdések megválaszolásához a Magyar Ifjúság Kutatás 2020 adatait vettük alapul. A fiatalok társadalmi jellemzőit tekintve látható, hogy alapvetően a magasabb iskolázottság jár együtt a nagyobb arányú online és offline részvétellel. Bár a részvétel hiánya minden jellemzőt tekintve a legkiugróbb, a 2. táblázat tanúsága szerint a diplomások nagyobb arányban vesznek részt internetes és személyes participációs formákban, mint alacsonyabban iskolázott társaik, ezzel együtt pedig a legfeljebb nyolc osztályt végzett fiatalok körében a legmagasabb a részvétel hiánya. Szintén megfigyelhető, hogy az anya legfeljebb alacsonyabb iskolai végzettsége is a politikai részvételtől elzárkózók csoportjára jellemző leginkább, akárcsak a képzési szint esetén a legalacsonyabb, szakmát adó szakképzésben való részvétel,

2. táblázat. Kik a passzív és az aktív fiatalok? – szociodemográfiai háttér

	Nincs részvétel (%)	Csak online részvétel (%)	Csak offline részvétel (%)	Online és offline is (%)
Saját legmagasabb iskolai végzettség				
legfeljebb 8 osztály	83	6	7	4
szakmai képzettség	75	14	6	5
érettségi	70	11	9	10
diploma	55	12	15	19
Anya legmagasabb befejezett iskolai végzettsége				
legfeljebb alapfok	86	6	3	5
szakmunkás	77	10	7	6
érettségi	68	13	8	11
diploma	66	10	13	12
Milyen gyakran fordult elő, hogy a háztartásban elfogyott a pénz az elmúlt 12 hónapban?				
havonta	76	8	11	5
kéthavonta	66	4	4	26
negyedévente	56	12	13	18
félévente	65	14	10	11
ennél ritkábban	69	13	10	7
soha	77	10	7	6
Életkor				
15–18 éves	81	7	7	5
19–24 éves	70	10	9	10
25–29 éves	67	13	10	10
Gazdasági aktivitás				
aktív kereső	69	12	9	11
tanuló	77	7	9	6
egyéb inaktív	72	15	8	5
Milyen intézménybe jár jelenleg?				
szakmát adó képzésben vesz részt	83	7	6	4
érettségit adó szakmai képzésben vesz részt	81	8	7	4
gimnázium	77	6	10	7
BA/BsC	73	8	9	10
osztatlan, MA-, PhD-képzés	57	9	16	17

Forrás: Magyar Ifjúság Kutatás 2020

míg a valamennyi részvételi formában aktívak csoportjában felülreprezentáltak az osztatlan, MA-, valamint PhD-képzésben tanulók. Érdekes eredmény emellett, hogy a legaktívabb, online és offline részvétellel is rendelkező csoportban nagyobb arányban vannak jelen azok, akiknél kéthavonta, illetve negyedévente

3. táblázat. Az aktívok és a passzívok szocializációs háttere

	Nincs részvétel (%)	Csak online részvétel (%)	Csak offline részvétel (%)	Online és offline is (%)
Politikai érdeklődés				
nem érdeklődik a politika iránt	85	5	8	2
2	74	11	6	9
3	68	12	10	10
4	61	13	12	14
nagyon érdeklődik a politika iránt	51	19	8	22
Megfelel-e az Ön eszményeinek szülei élete?				
nem felel meg	62	10	13	16
is-is	73	10	8	9
megfelel	75	11	8	6
Politikai kérdésekben Ön mennyire ért egyet a szüleivel?				
nem ért egyet	50	17	19	15
vagy csak az egyikkel, vagy részben	66	10	12	12
mindkét szülővel egyetért	76	11	6	7
Családi beszélgetések gyakorisága				
soha	80	5	8	7
alkalmanként	73	11	8	7
rendszeresen	54	15	15	16
Baráti beszélgetések gyakorisága				
soha	84	5	7	3
alkalmanként	70	12	9	9
rendszeresen	49	16	13	22
Van politikailag aktív barátja				
nincs	80	9	7	3
van	54	13	11	22

Forrás: Magyar Ifjúság Kutatás 2020

előfordult az elmúlt 12 hónapban, hogy a háztartásuk kifutott pénzügyi keretéből, tehát nem a legrosszabb, de nem is a legjobb anyagi helyzetben levő fiatalok a legaktívabbak. Életkor szempontjából pedig a 15–18 éves korosztály tekinthető a politikailag leginkább passzív csoportnak.

Mindkét fő részvételi formában az aktívak körében felülreprezentáltak a politika iránt érdeklődők, valamint nagyon érdeklődők, míg az egyáltalán nem érdeklődők aránya a legmagasabb a teljes mértékben passzívak esetében. Mindez átvezet a politikai szocializációs háttér kérdéséhez (lásd 3. táblázat), melyet körüljárva egyértelműen kirajzolódik, hogy a politikai kérdésekkel a magánéletükben is aktívan foglalkozó, azokat egymás között megtárgyaló fiatalok rendelkeznek a legtöbb részvétellel. A politikáról mind a családon belül, mind a barátokkal rendszeresen beszélgetők vannak többségben mind a csak online, a csak offline és mindkét participációs formában aktívak csoportjában, míg ezzel szemben a politikai részvételt elutasítók csoportján belül a legnagyobb arányban a politikáról soha nem beszélgetők vannak jelen. Hasonló megoszlásokat láthatunk azok körében is, akik politikailag aktív baráttal rendelkeznek. A szülők politikai beállítottságához való viszony esetében viszont szembeeső, hogy a szülői véleményt (akár éleleteszményről, akár konkrét politikai kérdésekről van szó) elutasítók, a „lázadó” fiatalok azok, akik offline, valamint együttes online és offline részvételi formákban a legaktívabbak, a konformitás, a szülői vélemények elfogadása pedig a teljesen passzív csoportban felülreprezentált. Így összességében úgy tűnik, a tényleges politikai szocializációs hatásoknak kitett, ugyanakkor kritikai gondolkodásra is képes fiatalok azok, akik a legaktívabb csoportot jelentik a magyar ifjúságon belül.

ÖSSZEGRZÉS

Tanulmányunkban a magyar fiatalok politikai részvételét vizsgáltuk. Azt kívántuk bizonyítani, hogy a teljesen passzív, a politikai részvételt teljesen elutasító, apolitikus magyar fiatal képe egyszerűen nem felel meg a valóságnak. Az elemzésünk során a Magyar Ifjúság Kutatás 2016 és 2020-as eredményeit elemeztük, amelyek egyébként önmagukban is különleges termékei a hazai ifjúságszociológiának.

Az empirikus vizsgálódásunk során arra a következtetésre jutottunk, hogy a magyar 15–29 évesek körében a választási részvétel a leginkább elfogadott részvételi forma: állítása szerint a fiatalok legalább kétharmada biztosan vagy valószínűleg részt venne egy most esedékes parlamenti választáson, bár hangsúlyozandó, hogy mindez önmagában csak a választás ígéretét hordozza magában, és nem azonos a tényleges szavazással. A választási részvétel relatíve nagy aránya mindenesetre jelzi, hogy a fiatalokat is lehet mozgósítani a közéleti döntések befolyásolására.

Ezzel szemben az offline hagyományos vagy közvetlen részvétel, illetve az online participáció jóval kevésbé gyakori. Függetlenül attól, hogy melyik időpontot vizsgáljuk, a magyar 15–29 évesek mintegy héttizedének se egyik, se másik részvétele sincs. Így mindent tekintetbe véve azon általános vélekedést, miszerint a fiatalok politikailag passzívok lennének legfeljebb árnyalni, de teljesen cáfolni nem tudjuk. Helyesebb úgy fogalmazni, hogy vannak az ifjúsági társadalomban olyan szűk rétegek, amelyek politikailag inkább aktívnak tekinthetők – különösen a választások vonatkozásában –, a többség azonban nem tud, nem akar, vagy nem képes részt venni a politikai aktivizmusban. Ezen magasan iskolázott csoport tagjai felülszocializáltak, elsősorban a családi és a kortárs politikai szocializáció révén érdeklődnek a közéleti témák befolyásolása iránt.

A másik kérdésünk az online részvételre vonatkozott. Az adataink azt mutatják, hogy ugyan kétségtelenül többen fejtik ki véleményüket az online térben, mint amennyien bármilyen más offline formában involválódnak, ugyanakkor 2016 és 2020 között nem növekedett, hanem érdemben, lényegesen csökkent a digitális részvétel. 2016-ban a fiatalok 18 százaléka csak online részvétellel rendelkezett, 2020-ra ez az arány érdemben csökkent (10%), viszont ezzel párhuzamosan növekedni kezdett az online és offline teret egyaránt kihasználó, többes résztvevők aránya. Ez pedig azt jelzi, hogy az egész ifjúsági társadalomban hasonló folyamatok zajlanak, mint amit az egyetemista kutatások korábban már jeleztek: a magyar fiatalok számára azok a részvételi formák jelentenek értéket, amelyek látványosak, kézzelfogható, lehetőség szerint rapid eredményt hoznak. Ezeket pedig a magasan iskolázott, politikailag érdeklődő, felülszocializált fiatalok tudják elérni leginkább expresszív, offline direkt demokratikus formákkal.

IRODALOM

- Déri András – Szabó Andrea (2021): Generációs kihívás a poszt-covid időszakban. *Szociológiai Szemle*, 31, 4, 4–27. DOI: 10.51624/SzocSzemle.2021.4.1, <https://szociologia.hu/szociologiai-szemle/generacios-kihivas-a-poszt-covid-idoszakban>
- Hustinx, Lesley – Meijs, Lucas C. P. M. – Handy, Femida et al. (2012): Monitorial Citizens or Civic Omnivores? Repertoires of Civic Participation among University Students. *Youth & Society*, 44, 1, 95–117. DOI: 10.1177/0044118X10396639, <https://biblio.ugent.be/publication/1185424>
- Kmetty Zoltán – Szabó Andrea (2021): Út a Fideszhez. Politikai szocializációs utak a pártválasztáshoz a magyar egyetemisták körében. *Politikatudományi Szemle*, 30, 4, 29–58. DOI: 10.30718/POLTUD.HU.2021.4.29, <https://poltudszemle.hu/articles/ut-a-fideszhez-politikai-szocializacios-utak-a-partvalasztashoz-a-magyar-egyetemistak-koreben/>
- Kollányi Bence – Székely Levente (2006): Hátrányos helyzetű társadalmi csoportok az információs társadalomban. *Információs Társadalom*, 6, 2, 48–67. DOI: 10.22503/inftars.vi.2006.2.6, <https://inftars.infonia.hu/pub/inftars.VI.2006.2.6.pdf>
- Oross Dániel – Szabó Andrea (2017): Trendek a magyar egyetemisták és főiskolások politikai részvételében, 2011–2015. In: Szabó Andrea (szerk.): *Csendesek vagy lázadók? A hallgatók politi-*

- kai orientációi Magyarországon (2011–2015)*. Szeged–Budapest: Belvedere Meridionale–MTA TK PTI, 100–122. https://politikatudomany.tk.hu/uploads/files/Csendesek_vagy_lazadok.pdf
- Oross Dániel – Szabó Andrea (2019): Aktív és fiatal = magyar egyetemista? In: Szabó Andrea – Susánszky Pál – Oross Dániel (szerk.): *Mások vagy ugyanolyanok? A hallgatók politikai aktivitása, politikai orientációja Magyarországon (2019)*. Szeged–Budapest: Belvedere Meridionale–MTA TK PTI, 35–66. [http://www.belvedere.meridionale.hu/letolt/Szabo-Susanszky-Oross%20\[szerk\]%202019%20Mások%20vagy%20ugyanolyanok.pdf](http://www.belvedere.meridionale.hu/letolt/Szabo-Susanszky-Oross%20[szerk]%202019%20Mások%20vagy%20ugyanolyanok.pdf)
- Oross Dániel – Szabó Andrea (2020): Digitalization and Gender Differences in Political Participation among Hungarian University Students. *Intersections: East European Journal of Society and Politics*, 6, 4, 11–33. DOI: 10.17356/ieejsp.v6i4.650, <https://intersections.tk.mta.hu/index.php/intersections/article/view/650>
- Oser, Jennifer – Hooghe, Marc – Marien, Sofie (2013): Is Online Participation Distinct from Offline Participation? A Latent Class Analysis of Participation Types and Their Stratification. *Political Research Quarterly*, 66, 1, 91–101. DOI: 10.1177/1065912912436695, <https://tinyurl.com/ysc2vxy5>
- Szabó Andrea – Oross Dániel (2012): A demokratikus részvétel tendenciái a magyar egyetemisták és főiskolások körében. In: Szabó Andrea (szerk.): *Racionálisan lázadó hallgatók 2012*. Szeged: Belvedere Meridionale, 65–109. http://www.aktivfiatalok.hu/public/files/documents/racionaliasn-lazado-hallgatok_-bce-belvedere.pdf
- Székely Levente (2017): Győztes vesztesek – az információs társadalom ifjúsága. *Információs Társadalom*, 17, 2, 53–68. DOI: 10.22503/inftars.XVII.2017.2.4, <https://inftars.infonia.hu/article.php?doi=inftars.XVII.2017.2.4>
- Theocharis, Yannis – van Deth, Jan W. (2017): *Political Participation in a Changing World: Conceptual and Empirical Challenges in the Study of Citizen Engagement*. New York: Routledge. DOI: 10.4324/9780203728673, https://www.researchgate.net/publication/319631696_Political_Participation_in_a_Changing_World